

Демчук Ю.Б.
аспірант кафедри державного управління
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ДІАЛОВА СЕСІЯ ЯК МЕХАНІЗМ УЧАСТІ ГРОМАД У ВИРОБЛЕННІ ТА ПРИЙНЯТТІ МІСЦЕВИХ РІШЕНЬ

Участь громадян у прийнятті локальних рішень - одне з найбільш актуальних питань у сучасному науковому дискурсі. Так, наприклад, Грехем Хаутон вважає, що розвиток громади вимагає «повернення до громади», де основний наголос робиться на участі громадян у політичному житті [7, с. 39]. Один з піонерів економічного розвитку громади Сем Ааронович охарактеризував цю ідею таким чином: «Нам нікуди дітися від самодопомоги» [1, с. 24]. Канадські науковці Росс та МакРобі визначають економічний розвиток громади процесом, із допомогою якого громади можуть ініціювати й виробляти власні рішення своїх спільних економічних проблем. У такий спосіб вони розвивають потенціал громади [5, с. 86]. Джек Ротман припускає, що зміни в громаді можуть відбуватися за допомогою моделі «громадської участі». Згідно з цією концепцією, населення повинно мобілізуватися для спільного планування, вироблення рішень, розбудови партнерських відносин з органами місцевого самоврядування для вирішення соціальних та економічних питань. Важливими елементами цієї моделі є принципи демократії, добровільного залучення, самодопомоги, планування та освіти в громаді [8, с. 62].

Умови для громадської участі в створенні та прийнятті рішень в громадах України забезпечені й в українському законодавстві. Так, Закон України «Про місцеве самоврядування» [4] та Закон України «Про добровільне об'єднання громад» [3] визначає систему місцевого самоврядування, за якою територіальна громада є «первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень». Територіальна громада визначається як «жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр». Відповідно, на законодавчому рівні житель територіальної громади (або об'єднання жителів) є «творцем» суспільно-політичного життя громади. Існують різноманітні форми участі громади у прийнятті рішень на місцях: громадські слухання, індивідуальні чи колективні звернення громадян, доручення виборців, громадські експертизи, громадські ради, консультації з громадськістю тощо. Однак практика показує неефективність згаданих форм громадської участі. У відповідь на дані непрацюючі механізми, громадськість за підтримки міжнародних донорів напрацьовує власні шляхи співробітництва з місцевою владою. Один із них - фасилітований діалог.

Існує декілька підходів до визначення діалогу. У широкому значенні діалог - це розмова двох і більше людей з метою знайти спільне рішення певної проблеми, з яким погодились би всі зацікавлені сторони. Діалог властивий людині як свідомій істоті, здатній на саморефлексію. Самосвідомість людини має діалогову сутність. Людина постійно переживає внутрішній діалог. Тому діалог сприяє соціалізації людини та формуванню власної ідентичності [2]. У випадку співробітництва громади та місцевої влади доцільно вживати вузьке тлумачення діалогу. У вузькому значенні діалог - це універсальний підхід до прийняття довготривалих, ефективних рішень та мирного вирішення непорозумінь і конфліктів.

У порівнянні з офіційними формами громадської участі, діалог має свої переваги. Діалог забезпечує легітимність рішень місцевої влади, гарантує їм транспарентність.

Наприклад, проведений за всіма правилами діалог сприяє спільному виробленню рішення місцевої влади та громади, що у подальшому забезпечує його виконання, адже рішення в даному випадку не є нав'язаним громаді. Діалог сприяє розвитку громадянської свідомості, активності та відповідальності. У процесі діалогу не просто вирішуються конкретні питання, а й налагоджується комунікація з представниками міських чи сільських рад, виконкомів, що сприяє налагодженню відносин довіри та співробітництва між ними. Участь у діалозі можуть брати представники різних соціальних груп, в тому числі й маргінальних або стигматизованих, саме тому діалоговий процес сприяє й налагодженню комунікації в середині громади, створює умови для подолання взаємних упереджень, стереотипів та звинувачень - діалог вибудовує соціальну тканину, долаючи існуючі розколи в суспільстві. Саме тому діалог є ще й надійним засобом профілактики конфліктів на їх найнижчому рівні - міжособистісному в рамках одного населеного пункту.

Основними необхідними умовами ефективного діалогу влади та громади є:

- наявність людини, яка має навички фасилітації (організації та проведення) подібних заходів та яка користується довірою та авторитетом серед місцевих жителів, має репутацію незаангажованої людини, може створити атмосферу співробітництва та взаємоповаги, дбає про те, щоб кожна зі сторін діалогу почула одна одну,
- наявність місця, яке було б комфортним та відкритим для зборів представників місцевої громади та влади,
- добровільна участь усіх, хто прийшов на діалог, можливість для кожного у будь-який момент зустрічі покинути приміщення,
- рівноправність сторін, «горизонтальність відносин» між ними, яка проявляється у можливості висловитись для кожного, у взаємній повазі,
- щирість учасників діалогу та бажання вирішити питання, з проводу якого організований діалог, а не імітувати співробітництво,
- можливість залучити фасилітатора діалогу з іншої громади, якщо учасники діалогу перебувають у тривалому конфлікті та не довіряють організаторам зі своєї громади,
- необхідність законодавчого закріплення діалогового процесу, методологічного оформлення.

Діалоговий процес в Україні активізувався з 2014 року. Він підтримувався та продовжує підтримуватись Центром гуманітарного діалогу (Великобританія), Швейцарською Конфедерацією, Академією Фольке Бернадотта (Швеція), Шведським агентством з миру та посередництва та багатьма іншими. Українське представництво Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) у співпраці з громадськими діячами та фахівцями, освітньою он-лайн ініціативою Prometheus у 2017 році підготували он-лайн курс «Як ефективно спланувати і провести діалог», який у відкритому доступі надає базові знання з роботи над діалоговим процесом [6].

Таким чином, ефективність діалогу як механізму участі громад у виробленні та прийнятті місцевого рішення доведена практикою громадських організацій та підтримується міжнародними організаціями. Однак для інституціалізації даного механізму необхідним є його методологічне оформлення, а також кількісне та якісне дослідження його застосування.

Література

1. Біркхольц К. Економічний розвиток громади та його потенціал // Матеріал до семінару «Економічний розвиток громади», організованого Мережею асоціацій органів місцевого самоврядування органів місцевого самоврядування Південно-Східної Європи. - Берлін. - 2005.

2. Валенса А. Про діалоговий процес // Електронне джерело: <http://idealist.media/index.php/anna-valensa-pro-dialogoviy-protses/>.
3. Закон України «Про добровільне об'єднання громад» // Електронне джерело: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19/paran91#n91>.
4. Закон України «Про місцеве самоврядування» // Електронне джерело: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
5. Роузленд М. На шляху до сталих громад, 2004.
6. Он-лайн курс «Як ефективно спланувати та провести діалог» // Електронне джерело: https://courses.prometheus.org.ua/courses/OSCE/DIAL_101/2017_T_1/about.
7. Haughton, Graham. Community Economic Development. - Printed in the United Kindom for the Stationary Office by Albert Gait Ltd, Routledge, 2002.
8. Shragge, Eric. «The Politics of Community Economic Development.» Community Economic Development: In Search of Empowerment. Ed. Eric Shragge. - Montreal: Black Rose Books, 1993.